אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

שיש מאה וחד סרי הוי [6]אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב [1]מזמור לדוד [ה'] מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם הולך תמים זה אברהם דכתיב [2]התהלך לפני והיה תמים [3]פועל צדק כגון אבא חלקיהו [4]ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו דכתיב [3]אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע לא עשה לרעהו רעה [4]שלא ירד לאומנות חבירו וחרפה לא נשא על קרובו זה המקרב את קרוביו [5]נבזה בעיניו נמאס זה חזקיהו המלך שגירר עצמות אביו במטה של חבלים ואת [6]יראי ה' יכבד זה יהושפט מלך יהודה [7]שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו [8](אבי אבי) רבי רבי מרי מרי נשבע להרע ולא ימיר כר' יוחנן [9]דא"ר יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי כספו לא נתן בנשך [10]אפילו ברבית עובד כוכבים ושוחד על נקי לא לקח כגון ר' ישמעאל בר' יוסי כתיב עושה אלה לא ימוט לעולם [11]כשהיה ר"ג מגיע למקרא הזה היה בוכה אמר מאן דעביד להו לכולהו הוא דלא ימוט הא חדא מינייהו ימוט [12]אמרו ליה מי כתיב עושה כל אלה עושה אלה כתיב אפילו בחדא מינייהו דאי לא תימא הכי כתיב קרא אחרינא [13]אל תטמאו בכל אלה התם נמי הנוגע בכל אלה הוא דמטמא בחדא מינייהו לא אלא לאו באחת מכל אלה הכא נמי באחת מכל אלו בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב [14]הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע הולך צדקות זה אברהם אבינו דכתיב [15]כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' ודובר מישרים [16]זה שאינו מקניט פני חבירו ברבים מואס בבצע מעשקות [17]כגון ר' ישמעאל בן אלישע נוער כפיו מתמוך בשוחד כגון [18]ר"א ברבי שמעון ועוצם עיניו מראות ברע כדרבי חייא בר אבא [19]דאמר ר' חייא בר אבא [20]זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה וכתיב [21]הוא מרומים ישכון [וגו'] בא מיכה והעמידן על שלש [22]דכתיב [23]הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך עשות משפט זה הדין אהבת חסד זה גמילות חסדים והצנע לכת זה הוצאת המת והכנסת כלה [24]והלא דברים קל וחומר ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעא אמרה תורה והצנע לכת דברים שדרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה חזר ישעיהו והעמידן על שתים שנאמר [25]כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר [26]כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר [27]וצדיק באמונתו יחיה אמר ר' יוסי בר חנינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נביאים וביטלום משה אמר [28]וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב בא עמוס וביטלה [שנאמר] [29]חדל נא מי יקום יעקב וגו' וכתיב [30]ניחם ה' על זאת [וגו'] משה אמר [31]ובנוים ההם לא תרגיע בא ירמיה [32]ואמר [33]הלוך להרגיעו ישראל משה אמר [34]פוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל וביטלה [35]הנפש החוטאת היא תמות משה אמר [36]ואבדתם בגוים בא ישעיהו [37]ואמר [38]והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' אמר רב מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוים מתקיף לה רב פפא [39]דלמא כאבידה המתבקשת דכתיב [40]תעיתי כשה אובד בקש עבדך אלא מסיפא [דקרא] [41]ואכלה אתכם ארץ אויביכם מתקיף לה מר זוטרא [42]דלמא כאכילת קישואין ודילועין וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך ושמעו קול המונה של רומי [43]מפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל והתחילו בוכין ורבי עקיבא משחק אמרו לו מפני מה אתה משחק אמר להם ואתם מפני מה אתם בוכים אמרו לו הללו [44]כושיים שמשתחוים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים יושבין בטח והשקט ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף באש

שם מאה וחד סרי. והיינו דכתיב [1]תורה צוה לנו משה ושמים מפי הגבורה הרי שיש מאה ותליסרי: מפי הגבורה שמענום. דכתיב [2] אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: והעמידן על אחת עשרה. שבתחלה היו לדיקים והיו יכולים לקבל עול מלות הרבה מכל דורות האחרונים לא היו לדיקים כל כך ואם כאן לשמור כולן אין לך אדם שזוכה וכא דוד והעמידן כו' כדי שיזכו אם יקיימו י"ח מלות הללו וכן כל שעה דורות של מטה הולכין וממעטין אותו: רב ספרא. בשאלתות דרב אחאי [3] (שאילתא לו) והכי הוה עובדא דרב ספרא היה לו חפץ אחד למכור וכא אדם אחד לפניו בשעה שהיה קורא ק"ש ואמר לו תן לי החפץ בכך וכך דמים ולא ענהו מפני שהיה קורא ק"ש כשכור זה שלא היה רוצה ליתנו בדמים הללו והוסיף אמר מכאן לי בכך יותר לאחר שסיים ק"ש אמר לו טול החפץ בדמים שאמרת בראשונה שבאותן דמים היה דעתי ליתנם לך: (אף) לא רגל על לשונו [כו']. לא רלה לשקר מתחלה שאמר אולי ימושני [אבי] אלא שאמר הכריחתו ועל פי הדבור דכתיב [4] עלי קלנתך בני ומתרגמינן אלי אתאמר בנבואה דלא יימון לוטיה עלך בני): וחרפה לא נשא על קרובו. לא שבל מרפת קרובו: נבזה בעיניו נמאס. הנמאס להקב"ה נבזה הוא בעיניו של אדם זה חזקיהו שנבזה היה בעיניו אביו שנמאס בעבודת כוכבים: שגירר במטה של חבלים. גמרא היא [5] ולא קרא: (וקורא לו רבי רבי): ואפילו לעובד כוכבים. כדי שלא יתשוך ויבוא להלוות לישראל ברבית: שוחד על נקי לא לקח. אפילו שוחד שהיה רשאי ליקח: כגון ר' ישמעאל ברבי יוסי. שהיה אריסו מביא לו משלו (קודם זמנו) ולא רלה ליקח כדי להיות לו ליין [6]: כגון מעשקות. שלא רלה ליטול לעלמו רשאית הגז שהביא לו אדם אחד שבא לדון לפניו אע"ג דהוה כהן רבי ישמעאל בן אלישע משום דדמי כאילו עושקו לכהן שהיה רגיל זה ליתן לו מתנותיו: אוטם אזנו משמוע דמים. אזנו [7] מתתומה ומסתומה בדבר זה שלא ישמע נגד דבר גנאי ומתוק והיינו דמיס לשון שתיקה: כגון רבי אלעזר ברבי שמעון. בהשוכר את הפועלים (כ"מ דף פד:) לנפק ריחשא מאוזניה ואיתמחי לאיתמה בחלמא ואמר לה הלי דשמעית בזילותא לגורכא מרבנן ולא מתאי כדמבעי לי אלמא בחיין הוה רגיל לדקדק בכך ולפיכך הקפיד הקב"ה עליו על אותו הפעם שלא מיחה: זו הוצאת המת והכנסת הכלה. דכתיב בהו לכם טוב ללכת אל בית אבל מלכת וגו' [8]: בא ישעיה כן אמוץ. כל שעה דורות של מטה היו ממעטין: חדל נא. אותה ברכה שאמר משה וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב כלומר אימתי ישכון ישראל בטח כשיהיו לדיקים כעין יעקב: מי יקום יעקב. מי יוכל להיות חסיד כיעקב כי קטן הוא קטנים הם הטובים שיהיו לדיקים כיעקב:

מכאן ואילך מפירוש רבינו גרשום

הלוך להרגיעו ישראל. שיהא להם מנוחה בגלותם: כשופר גדול וגו'. ובאו האוכדים בארץ מלמד שלא יהו אוכדים בין העובדי כוכבים: כאבידה המתבקשת. ומצלאת לאחר זמן: כאכילת קישואין ודלועין. שאוכלים מקלתם ומקלתם אין אוכלין: מפלטיו. בית של רומי: [9]ומה לעובדי רלונו כך. שמשתחוים לעבודת כוכבים שלהם יושבים בהשקט ושלוה ישראל שעושין רלונו על אחת כמה וכמה שישלם להם שכר טוב: קרעו בגדיהם. דדינו ליענד הכי: והלא אוריה המקדש ראשון היה. מענישים אחרונים היה שהיה במקדש שני: הלא הכתוב נגואתו של זכריה בגבואתו של אוריה. כלומר שפורענות שיגיעה אוריה שאמר ירושלים לעיים תהיה והר הבית לבמות יער [10]נתקיים כמו כן עתיד להתקיים דברי נימומים של זכריה שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן סלה:

הדרן עלך אלו הן הלוקין

ומליקא לה מסכת מכות

מסורת הש"ם

1) [סוכיות ת.], [תענית כג.], ג) כ"כ פת., ד) [סנהדרין פז.], ה) שם מז., ו) [מכות קב:], ז) [כב"י ל"ג], ח) [תענית יב.], ט) סנהדרין פז., י) כ"מ א"ל ר"ע אלא מעתה אל תטמאו בכל אלה ובכולהו אין כו', כ) [מכות קה:], ל) [כ"מ פד:], מ) כ"כ נז:, נ) [סוטה מט:], ס) [נ"ז סס], ע) [כב"י רבבלה], פ) [כב"י ואיתימא רב אשי], צ) כ"מ מסטילום. ק) [נפ"מ: גרים], ר) [דברים לג] ש) [מהלים סכ] ת) [כ"ל שמעתין], א) [דרכב"י יתרו כ] ב) [פרשת ויחי], ג) [כרלתים כז] ד) [פסחים ט.], ה) [מכות קה:], ו) ס"י אמותה, ז) [מהלים ז] ח) [מהלן שיר לע"ב], ט) [נ טז] י) [מיכה ג]

גליון הש"ם

גמ' שלא ירד לאומנות חבירו. עיין כ"כ דף כ ע"ב וסנהדרין דף פא ע"ב: שם אפ"ל ברבית עובד כוכבים. כדאיתא נכא מציעא דף ס ע"ב: שם דלמא כאבידה המתבקשת. סנהדרין דף קט ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר משמע דמיס כגון ר"א בר' שמעון דלא שמע מילתא דלורכא מרבנן:

מוסף רש"י

במטה של חבלים. דרך נזיון, מפני שהיה אביו רפא ויכיהו לעיני כל כדי שיתפרסו האחרים, ולכבוד עלמו לא חס, ומפני כבוד אב נמי ליכא למיחס, דנפיק מתוך כתיב, בעושה מעשה עמך. נגזה בעיניו, הוא עלמו נתנזה ומתחס בפני עלמו, שלא חס לכבודו בתקום קידוש השם (סנהדרין מז:). אהא בתענית עד שאבא לביתי. פעמים שהיה אומר אהא בתענית כו' (תענית יב.). שאינו מסתכל. כשהוא הולך על שפת הנהר (ושב"ם ב"ב נז:). הוצאת המת והכנסת כלה. דכתיב בהו לכם, טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה (קהלת ז) אף שם צריך הצנע, (לעיל ל"ל לעפוד) בעבדה נאה ולשמות בעבדה נאה ולא להטיב קולת רחם בעצמו, ר"ל אם צריך לזכות להוצאת מת עני אז להכנסת כלה עדיה יעשה בצנעא, ולא לימא קמי מאן דלא ידע דעבדי כן, וכן מפרש בשאילתות דרב אחאי (סוכה מט:). דברים שדרכן לעשותן בצנעא. כגון לדקה הניתנת לעני בסתר אחין צריך להודיע לעשר אחים, מה שאין כן בתת וכלה לפי שאחרים מתעסקין בהן ויודעין היאלה מבל מי (שם).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה יג]:
קלו ב מיי' פ"ב מהל' תלמוד הל' ה:
ג [מיי' פ"ה מהל' מלוה הל"ב טוש"ע יו"ד סי' קנט סעיף ח]:
ד מיי' פ"ו מהל' דעות הל"ח פ"ג מהל' חובל הל"ז טוש"ע חו"מ סי' תכ סעיף לט):
קלו ה מיי' פכ"א מהל' תלמוד הל"ה
תיקוני ביאור הלכה
כא סמג לאוין קמז טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף ח:

תורה אור השלם

1. (א) מזמור לדוד יי מי יגור באהלך מי ישכן בהר קדשך: (ב) הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו: (ג) לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרבו: (ד) נבזה בעיניו נמאס ואת יראי יי יכבד נשבע להרע ולא ימר: (ה) כספו לא נתן בנשך ושחד על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוט לעולם: תהלים טו
2. ויהי אברם בן תשעים שנה וחשע שנים וירא יי אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים: בראשית יז א
3. אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה: בראשית כז יב
4. אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים אשר אני משלח מפניכם: ויקרא יח כד
5. הלך צדקות ודבר מישרים מאס בבצע מעשקות נער כפיו מתמך בשחד אטם אזנו משמע דמים ועצם עיניו מראות ברע: ישעיהו לג טו
6. כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך יי לעשות צדקה ומשפט למען הביא יי על אברהם את אשר דבר עליו: בראשית יח יט
7. הוא מרומים ישכן מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים: ישעיהו לג טז
8. הגיד לך אדם מה טוב ומה יי דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך: מיכה ו ח
9. כה אמר יי שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות: ישעיהו נו א
10. כי כה אמר יי לבית ישראל דרשוני וחיו: עמוס ה ד
11. הנה עפלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה: חבקוק ב ד
12. וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל: דברים לג כח
13. ואמר אדני יי חדל נא מי יקום יעקב כי קטן הוא: עמוס ז ה
14. נחם יי על זאת לא תהיה אמר יי: עמוס ז ג
15. ובנוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך ונתן יי לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש: דברים כח סה
16. כה אמר יי מצא חן במדבר עם שרידי חרב

הלוך להרגיעו ישראל: ירמיהו לא א 17. נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים: שמות לד ז 18. הן כל הנפשות לי הנה כנפש האב וכנפש הבן לי הנה הנפש החטאת היא תמות: יחזקאל יח ד 19. ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ איביכם: ויקרא כו לח 20. והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו ליי בהר הקדש בירושלם: ישעיהו כז יג 21. תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי: תהלים קיט קעו

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com